

ეროვნული სიმდიდრე, როგორც ეკონომიკური კატეგორია

DOI:10.36962/ECS105/3-4/2023-74

ნატო ჩიკვილაძე

სტუ-ს პროფესორი

natochikviladze34@gmail.com

რეზიუმე

ეროვნული სიმდიდრე არის ერთ-ერთი ყველაზე ზოგადი ეკონომიკური კატეგორია და განუყოფელი ინდიკატორი სხვადასხვა ქვეყნის ეკონომიკური პოტენციალის, ეკონომიკური შესაძლებლობების შესაფასებლად და შესადარებლად. ასეთი მნიშვნელოვანი მაკროეკონომიკური ღირებულებების გაანგარიშება ხორციელდება ეროვნული ანგარიშების სისტემის საფუძველზე. ეკონომიკურ ლიტერატურაში ტერმინი „სიმდიდრე“ აღნიშნავს გარკვეული ელემენტების ჯამს. ამ თვალსაზრისით „სიმდიდრე“ ეკონომიკური მეცნიერებისა და სტატისტიკური კვლევის ობიექტია. ქვეყნის, ერის, ხალხის, საზოგადოებრივი სიმდიდრე - ეს კატეგორიები ჩნდება ეკონომიკური მეცნიერების ჩამოყალიბებასთან ერთად. პირველად უცხოურ ლიტერატურაში „ეროვნული სიმდიდრის“ კატეგორიის ხსენება კლასიკურ ეკონომისტ უ.პეტის შემოქმედებას უკავშირდება. ეძებდა რა სიმდიდრის წყაროს, ავტორმა რაოდენობრივი შეფასება მისცა თავისი დროის ეკონომიკურ მოვლენებს. მეცნიერმა 1664 წელს გამოთვალა ინგლისის ეროვნული სიმდიდრე. პარალელურად ჩამოყალიბდა ორი კონცეფცია: ეროვნული სიმდიდრე განიხილება, როგორც გარკვეული ფონდი, რომელიც ხელმისაწვდომია ქვეყნის მფლობელობაში დროის გარკვეულ მონაკვეთში, ან როგორც პერიოდულ შემოსავლებად, ქვეყნის მიერ გარკვეული პერიოდის განმავლობაში, გადამუშავებული და ათვისებული პროდუქციის გარკვეული ნაკადი. მეორე კონცეფცია დომინანტური იყო მე-19 საუკუნის მეცნიერებაში. ჩვენი

აზრით, ეროვნული სიმდიდრის, როგორც გარკვეული ნაკადის განსაზღვრა გარკვეული პერიოდის განმავლობაში, უფრო მეტად ახასიათებს ეროვნული შემოსავლის ან მთლიანი პროდუქტის ცნებას. ეროვნული სიმდიდრის ცნების მეცნიერულად დადასტურებული და ლეგიტიმური დახასიათებისთვის აუცილებელია ამ ორი მიდგომის გაერთიანება. მხოლოდ XX საუკუნის შუა ხანებიდან. ეროვნული სიმდიდრე იდენტიფიცირებულია მატერიალური და არამატერიალური ფასეულობების დაგროვილ მარაგთან. ეროვნული სიმდიდრის ყველა ელემენტს აქვს ნივთობრივი შემადგენლობა, ანუ წარმოადგენს საზოგადოების მატერიალურ სიმდიდრეს. მაგრამ მეცნიერულ-ტექნიკური პროგრესის კვალდაკვალ უმნიშვნელოვანესი როლი შეასრულა ინფორმაციამ, ეკონომიკა ინდუსტრიულიდან ნეოინდუსტრიული გახდა XX საუკუნის შუახანებში, ხოლო ეროვნულ სიმდიდრის შემადგენლობაში შეტანილ იქნა არამატერიალური ელემენტები: ადამიანური კაპიტალი და ინფორმაცია. თუ შევადარებთ ქვეყნებს ეროვნული სიმდიდრის დონით, როგორც ცნობილია მცირე შემოსავლიანი ქვეყნების ეროვნული სიმდიდრის სტრუქტურაში სჭარბობს ბუნებრივი რესურსები, ხოლო მაღალშემოსავლიანი ქვეყნებში ადამიანური პოტენციალი. იმისათვის რომ მიღწეულ იქნეს სოციალ-ეკონომიკური კეთილდღეობის გარკვეული დონე, აუცილებელია, როგორც ამას მკვლევართა უმრავლესობა თვლის, შრომის საერთაშორისო დანაწილებისა და ორგანიზების ისეთი ფორმების უზრუნველყოფა, რომელიც საშუალებას მისცემს ნაკლებ განვითარებულ ქვეყნებს მოახდინონ ეროვნული სიმდიდრის პროპორციების შეცვლა და ადამიანური პოტენციალის წილის ზრდა.

ძირითადი ტერმინები: სიმდიდრე, ეროვნული სიმდიდრე, ეროვნული სიმდიდრე, როგორც ეკონომიკური კატეგორია.

ძირითადი ტექსტი

ეროვნული სიმდიდრე არის ერთ-ერთი ყველაზე ზოგადი ეკონომიკური კატეგორია და განუყოფელი ინდიკატორი სხვადასხვა ქვეყნის ეკონომიკური პოტენციალის, ეკონომიკური

შესაძლებლობების შესაფასებლად და შესადარებლად. ასეთი მნიშვნელოვანი მაკროეკონომიკური ღირებულებების გაანგარიშება ხორციელდება ეროვნული ანგარიშების სისტემის საფუძველზე.

ეროვნული აღრიცხვა ეფუძნება ეკონომიკური წრებრუნვის მოდელს, რომელშიც ეროვნული ეკონომიკის ფუნქციონირების პროცესი გამოსახულია დახურული ნაკადების (პროდუქტის) და დაგროვილი რეზერვების (სიმდიდრის) სახით. ამის საფუძველზე შესაძლებელია ქვეყნებისა და რეგიონების ეკონომიკური განვითარების მდგომარეობისა და დინამიკის პერიოდული შეფასება. ამავდროულად, პროდუქტი მუდმივად იწარმოება და გამოიყენება მოხმარებაში, ხოლო სიმდიდრე ყოველთვის ფიქსირდება ეკონომიკის ყველა სექტორში. თუ პროდუქტი ტოვებს წარმოების სფეროს, მაშინ მასში მუდმივად არის სიმდიდრე შრომის საშუალებების, შრომის საგნების მარაგებისა და არამატერიალური კომპონენტების სახით. ეკონომიკურ ლიტერატურაში ტერმინი „სიმდიდრე“ აღნიშნავს გარკვეული ელემენტების ჯამს. ამ თვალსაზრისით „სიმდიდრე“ ეკონომიკური მეცნიერებისა და სტატისტიკური კვლევის ობიექტია. ქვეყნის, ერის, ხალხის, საზოგადოებრივი სიმდიდრე - ეს კატეგორიები ჩნდება ეკონომიკური მეცნიერების ჩამოყალიბებასთან ერთად.

სიმდიდრის, მისი შინაარსის, ფორმების, დაგროვებისა და განაწილების კანონზომიერებების შესახებ იდეების თანმიმდევრული ფორმირება და დახვეწა არის მსოფლიო კლასიკური მეცნიერების განვითარების საფუძველი. ამის მიუხედავად, ამ ეკონომიკური ტერმინების თეორიული მნიშვნელობა და დასაბუთება დიდი ხნის განმავლობაში ძალიან ბუნდოვანი ან არაზუსტი იყო. პირველად უცხოურ ლიტერატურაში „ეროვნული სიმდიდრის“ კატეგორიის ხსენება კლასიკურ ეკონომისტ უ.პეტის შემოქმედებას უკავშირდება. ეძებდა რა სიმდიდრის წყაროს, ავტორმა რაოდენობრივი შეფასება მისცა თავისი დროის ეკონომიკურ მოვლენებს. მეცნიერმა 1664 წელს გამოთვალა ინგლისის ეროვნული სიმდიდრე. უნდა აღინიშნოს, რომ იმდროინდელ ეკონომიკურ მეცნიერებაში სტატისტიკური დისციპ-

ლინების შესწავლის ობიექტი და საგანი ძირითადად იყო ცნება „ეროვნული სიმდიდრე“. ამ ტიპის ინდიკატორების სტატისტიკური კვლევები ცდილობდა, უპირველეს ყოვლისა, სახელმწიფოების ფისკალური ინტერესების დაკმაყოფილებას, რაც მთავრდებოდა მოსახლეობის გარკვეული ჯგუფების შემოსავლების და მათი დაბეგვრის განსაზღვრით, ამიტომ, იმთავითვე, აღმოცენების პროცესში მყოფი კლასიკური სკოლის წარმომადგენლები ქვეყნის სიმდიდრეს აიგივებდნენ „კეთილდღეობასთან“, „სიუხვესთან“ „ბარაქიანობასთან“ ფართო გაგებით (ა. მონკრეტიენი, უ. პეტი და სხვები). ქვეყნის კეთილდღეობისა და ეკონომიკური პოტენციალის გამოხატვის მცდელობები გამომდინარეობდა იდეიდან, თუ რა ითვლება ინდივიდის სიმდიდრედ. ითვლებოდა, რომ სიკეთის საზომი იყო ინდივიდის მდგომარეობა, მისი მატერიალური ქონების მოცულობა, მის მიერ დაგროვილი ფასეულობების რაოდენობა, ამიტომ ასეთი გაგება მთლიანად ერზე გავრცელდა.

პარალელურად ჩამოყალიბდა ორი კონცეფცია: ეროვნული სიმდიდრე განიხილება, როგორც გარკვეული ფონდი, რომელიც ხელმისაწვდომია ქვეყნის მფლობელობაში დროის გარკვეულ მონაკვეთში, ან როგორც პერიოდულ შემოსავლებად, ქვეყნის მიერ გარკვეული პერიოდის განმავლობაში, გადამუშავებული და ათვისებული პროდუქციის გარკვეული ნაკადი. მეორე კონცეფცია დომინანტური იყო მე-19 საუკუნის მეცნიერებაში. ჩვენი აზრით, ეროვნული სიმდიდრის, როგორც გარკვეული ნაკადის განსაზღვრა გარკვეული პერიოდის განმავლობაში, უფრო მეტად ახასიათებს ეროვნული შემოსავლის ან მთლიანი პროდუქტის ცნებას. ეროვნული სიმდიდრის ცნების მეცნიერულად დადასტურებული და ლეგიტიმური დახასიათებისთვის აუცილებელია ამ ორი მიდგომის გაერთიანება. მხოლოდ XX საუკუნის შუა ხანებიდან ეროვნული სიმდიდრე იდენტიფიცირებულია მატერიალური და არამატერიალური ფასეულობების დაგროვილ მარაგთან.

ეროვნული სიმდიდრე მიიჩნევა, კვლავწარმოების ინოვაციურ-ინტეგრირებული სტრუქტურის ჩამოყალიბების ძირითად ინ-

სტრუქტურად. ეროვნული სიმდიდრის სიდიდე და სტრუქტურა ძირითადი მაკროეკონომიკური ინდიკატორებია, რომელიც პირდაპირ გვიჩვენებს ეროვნული ეკონომიკის მდგომარეობას და სტრუქტურას მთლიანობაში. ანუ, ეკონომიკის ინოვაციურ უნარიანი სტრუქტურის ჩამოყალიბება გულისხმობს აგრეთვე, ახალი, ეკონომიკის ინოვაციურ განახლებაზე გავლენის მომხდენი ეროვნული სიმდიდრის სტრუქტურის შექმნას. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ეროვნული სიმდიდრის ინოვაციური სტრუქტურის დონე ასახავს ეროვნული ეკონომიკის ინოვაციური სტრუქტურების დონეს.

ეროვნული სიმდიდრე და მისი შემადგენელი ელემენტები ხასიათდება სხვადასხვა თვისებებით: დაგროვებადობა, ხანგრძლივად მომხმარებლობა, კვლავწარმოებადობა, გასხვისებადობა, საბაზრო მიმოქცევის ელემენტად ქცევის შესაძლებლობა. ეროვნული სიმდიდრის ყველა ელემენტს აქვს ნივთობრივი შემადგენლობა, ანუ წარმოადგენს საზოგადოების მატერიალურ სიმდიდრეს. მაგრამ მეცნიერულ-ტექნიკური პროგრესის კვალდაკვალ უმნიშვნელოვანესი როლი შეასრულა ინფორმაციამ, ეკონომიკა ინდუსტრიულიდან ნეოინდუსტრიული გახდა XX საუკუნის შუახანებში, ხოლო ეროვნულ სიმდიდრის შემადგენლობაში შეტანილ იქნა არამატერიალური ელემენტები: ადამიანური კაპიტალი და ინფორმაცია.

თანამედროვე პერიოდში ეკონომიკურ მეცნიერებაში არსებობს შეხედულება იმის შესახებ, რომ ქვეყნის ნამდვილ სიმდიდრედ უნდა იქცეს მოსახლეობის სულიერი და ინტელექტუალური პოტენციალი, რომ სწორედ ის შეძლებს განვითარდეს ეკონომიკა, პოლიტიკა. შეიცვალოს სოციალური და წარმოებითი ურთიერთობების ხასიათი და მთელი ქვეყნის იერსახე. ამიტომ, ეროვნული სიმდიდრის შემადგენლობაში შეტანილ იქნა, თანამედროვე მეცნიერულ-ტექნიკური მიღწევების შემთვისებელი - ადამიანური კაპიტალი.

ეროვნულ სიმდიდრედ იქცა ინფორმაცია, რომელიც თანამედროვე ინფორმაციული ტექნოლოგიის გამოჩენით დაფუძნებულია კომპიუტერულ ტექნიკაზე. მაგრამ მისი ღირებულება

მიმღებისათვის განსხვავებულია: ვილაც მზად არის მასში გადაიხადოს მილიონები, ხოლო სხვისთვის არავითარ ღირებულებას არ წარმოადგენს. ადამიანური საზოგადოების და ეკონომიკური პროგრესის დაჩქარების მიზნით იყო მცდელობა ეროვნულ სიმდიდრის შემადგენლობაში ჩაერთოთ ისეთი ელემენტები, როგორიცაა ქვეყნის ეკოლოგიური მდგომარეობა, მოსახლეობის უსაფრთხოება და სხვა. მაგრამ მათ უნდა ახასიათებდეთ ეროვნული სიმდიდრის ძირითადი თვისებები.

ამგვარად, ცნება ეროვნული სიმდიდრე შეიძლება განისაზღვროს, როგორც ადამიანური შრომით შექმნილი და საზოგადოების მიერ დაგროვილი მატერიალური და სულიერი ღირებულებანი, როგორც მომავალი განვითარების საფუძვლები. ეროვნული სიმდიდრის ელემენტებია: ძირითადი საწარმოო კაპიტალი, საბრუნავი კაპიტალი, რეზერვები და მარაგები, არასაწარმოო სფეროში ფუნქციონერი ძირითადი კაპიტალი, მოსახლეობის საკუთრება, გამოყენებადი ბუნებრივი სიმდიდრე, ადამიანური კაპიტალი, ინფორმაცია, მოსახლეობის ინტელექტუალური და სულიერი პოტენციალი. მოკლედ რომ ვთქვათ ეროვნული სიმდიდრეა ყველაფერი, რაც გაგვაჩნია და შეგვიქმნია. ხოლო სიმდიდრის ქვეშ უნდა ვიგულისხმოთ ყველაფერი რაც აკმაყოფილებს ადამიანთა მოთხოვნილებებს, პასუხობს მათ მიზნებს და მისწრაფებებს. მოსახლეობის მოხმარების საგანთა მოცულობით, მათი მრავალფეროვნებით, ხარისხით და მათი დაკმაყოფილების დონით მსჯელობენ, უპირველეს ყოვლისა, ქვეყნის ეკონომიკური განვითარებაზე. იმისათვის რომ მივიღოთ მოხმარების საგნები, საჭიროა წარმოების საშუალებების შექმნა (ნავთობი, ლითონი, ხის მასალა, დაზგები და ა.შ.) ანუ, რაც შეეხება, ეროვნული სიმდიდრის სტრუქტურირების და ინსტრუმენტების განსაზღვრის საკითხს, რომელიც აუცილებელია ეროვნული სიმდიდრის ოპტიმალური სტრუქტურის ფორმირებისათვის, დაკავშირებულია კეთილდღეობის წარმოების სტრუქტურის საკითხთან, ამ შემთხვევაში ეროვნული სიმდიდრის ოპტიმალური სტრუქტურის ფორმირების ინსტრუმენტებს მივაკუთვნებთ შემდეგს: შიდა მოთხოვნის სტიმულირება; სა-

წარმოების მიერ სახელმწიფოსთან ანგარიშგება პრინციპით მოხმარების ფაქტთან და მოგების მიღების ფაქტთან მიმართებაში; სახელმწიფოს მიერ ინსტიტუციური დაგეგმვის და პროექტირების რეგულირება; სამეცნიერო-კვლევითი სამუშაოების და პროექტების სტიმულირება; ინვესტიციების სტიმულირება. ჩვენ მიერ ჩამოთვლილი ეროვნული სიმდიდრის ოპტიმალური სტრუქტურის ფორმირების ისტრუმენტები არა მარტო კეთილდღეობის წარმოების დონეზე მოქმედებს. ეკონომიკას ახასიათებს კვლავწარმოების პროცესები, რამდენადაც ყველა შემქმნილი მატერიალური კეთილდღეობა ადრე, თუ გვიან, გაქრება, მისი გამოყენების და მოხმარების შედეგად. ამისათვის აუცილებელია მათი კვლავწარმოება-ახალი მოხმარების საგნების და წარმოების საშუალების შესაქმნელად, გამოლეულის შესავსებად. ნებისმიერმა საზოგადოებამ განვითარების ინოვაციურ გზაზე აქტივირებისთვის აუცილებლად უნდა მოახდინოს ზუსტი არჩევანი მიმდინარე და მომავალ მოხმარებასა და კეთილდღეობის დონეებს შორის. ამასთან აუცილებელია გავითვალისწინოთ:

1. სამეურნეო საქმიანობის არსებული და ჩამოყალიბებული ფორმები;

2. შექმნილი პროპორციები: ეკონომიკის სექტორებს შორის; მეურნეობის დარგებს შორის; ეროვნული სიმდიდრის ელემენტებს შორის; კაპიტალის შემადგენელ ნაწილებს შორის; კვლავწარმოების პროცესში მოხმარების საგნების წარმოებასა და წარმოების საშუალებათა წარმოებას შორის.

თუ შევადარებთ ქვეყნებს ეროვნული სიმდიდრის დონით, როგორც ცნობილია მცირეშემოსავლიანი ქვეყნების ეროვნული სიმდიდრის სტრუქტურაში სჭარბობს ბუნებრივი რესურსები, ხოლო მაღალშემოსავლიანი ქვეყნებში ადამიანური პოტენციალი. ყველაზე მდიდარ ქვეყნებთან შედარებით ღარიბი ქვეყნებში ერთ სულ მოსახლეზე ეროვნული სიმდიდრე 61-ჯერ, სამრეწველო კაპიტალის მიხედვით 6-ჯერ, ადამიანური პოტენციალის დონის მიხედვით 88-ჯერ ნაკლებია. თუ ავიღებთ 10 ყველაზე უფრო მდიდარ ქვეყანას მსოფლიოში (შვეიცარი-

ა,შვედეთი, დანია,აშშ, გერმანია, ავსტრია,ნორვეგია, ,საფრანგეთი, ბელგია,ლუქსემბურგი) ერთ სულ მოსახლეზე სიმდიდრის დონის მიხედვით და ასევე 10 ყველაზე ღარიბ ქვეყანას (მადაგასკარი, ჩადი, მოზამბიკი, გვინეა-ბესაუ, ნეპალი, ნიგერი, კონგო, ბურუნდი,ნიგერია, ეთიოპია) ამ ორ ჯგუფს შორის ეროვნული სიმდიდრის საშუალო სიდიდე 143 -ჯერ უფრო მეტია მსოფლიოს მდიდარ ქვეყნებში.იმისათვის რომ მიღწეულ იქნეს სოციალ-ეკონომიკური კეთილდღეობის გარკვეული დონე, აუცილებელია ,როგორც ამას მკვლევართა უმრავლესობა თვლის , შრომის საერთაშორისო დანაწილებისა და ორგანიზების ისეთი ფორმების უზრუნველყოფა,რომელიც საშუალებას მისცემს ნაკლებგანვითარებულ ქვეყნებს მოახდინონ ეროვნული სიმდიდრის პროპორციების შეცვლა და ადამიანური პოტენციალის ნილის ზრდა.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. სილაგაძე ა. ეკონომიკური დოქტრინები,თბ.2010
2. ფრანსუა ლოკიე,დერეკ ბლეილსი,ეროვნულ ანგარიშთა სისტემა: როგორ ვისწავლოთ და გავიგოთ,თსუ 2015
3. When is Wealth of Nations? Measuring Capital for the 21 Century. World Bank. Washington D.C ,2006

REFERENCES:

1. Silagadze A. Economic doctrines, Vol. 2010
2. Francois Lequiller, Derek Blades, Understanding of National Accounts. Second Edition, TSU 2015
- 3.When is Wealth of Nations? Measuring Capital for the 21 Century. World Bank. Washington D.C ,2006

NATIONAL WEALTH AS AN ECONOMIC CATEGORY

Nato Chikviladze,

professor of GTU

natochikviladze34@gmail.com

RESUME

National wealth is one of the most general economic categories and an integral indicator for assessing and comparing the economic potential and capabilities of different countries. The calculation of such important macroeconomic quantities is based on the system of national accounts. In the economic literature, the term wealth refers to the sum of certain elements. In the economic literature, the term “wealth” refers to the sum of certain elements. In this sense, “wealth” is the object of economic science and statistical research. Country, nation, people, social wealth - these categories emerged with the formation of economic science. The first mention of the category “national wealth” in foreign literature is associated with the works of the classical economist W. Petty. In his search for the source of wealth, the author quantified the economic events of his time. In 1664 the scholar calculated the national wealth of England.

Two concepts have emerged: national wealth is regarded as a certain fund held by a country in a certain period of time, or as recurrent income, a certain flow of products processed and used by the state, of the country over a certain period of time. The second concept dominated 19th century science. In our view, the definition of national wealth as a certain flow over a certain period of time is more characteristic of the concept of national income or gross product. For a scientifically sound and legitimate characterization of the concept of national wealth it is necessary to combine these two approaches. Only from the middle of the 20th century onwards. National wealth is identified with the accumulated stock of tangible and intangible assets. All elements of national wealth have a mate-

rial composition, i.e. represent the material wealth of society. But on the wave of scientific and technological progress, information played a big role, in the mid-twentieth century the economy transformed from industrial to neo-industrial, and intangible elements were included in national wealth: human capital and information. If we compare countries by the level of national wealth, it is known that natural resources prevail in the structure of national wealth of low-income countries, and human potential prevails in high-income ones. In order to achieve a certain level of socio-economic well-being, most researchers believe that forms of international division of labor and organization are necessary to enable less developed countries to change the proportions of national wealth. and increase the proportion of human potential.

Key words: Wealth, national wealth, national wealth as an economic category.